

SECESIA

- posledný umelecký sloh, ktorý sa dokázal presadiť vo všetkých sférach moderného života = **životný štýl na konci 19. a začiatku 20. storočia** (vrchol 1890 - 1905), v ranej fáze ornament v knihách a architektúre; vyvrcholila na Svetovej výstave v Paríži v roku 1900 = **móda začínajúceho storočia**
- secesia mala v rôznych krajinách rôzne názvy → Nemecko = Jugendstil, Francúzsko = Art Nouveau, Anglicko = Modern Style...
- názov secesia vznikol ako označenie protestného hnutia moderných umelcov proti konzervatívcom, ktorí rozhodovali v umeleckých spolkoch → "**secessio**" lat. **odchod** = odišli zo starých spolkov a založili nové umelecké spolky (k prvej secesii došlo v Mníchove v roku 1892)
- pojem secesia v zmysle spolku splynul s pojmom secesia ako slohu **Viedenskej secesie, založenej Gustavom Klimtom v roku 1897**
- **hlavné znaky secesie:**
 - ornamentálnosť
 - plošnosť
 - lineárnosť
 - neobvyklé lomené farby
- **ornament je pre secesných umelcov podstatou umenia** → ornamentálnosť určuje celý sloh od závesného obrazu, cez sochu až po architektúru, ktorá sa stáva ornamentom; používa sa rastlinný aj geometrický ornament
- **lineárnosť a plošnosť** súvisia s ornamentom → secesná línia je **vlniaca sa krivka**; **plošnosť** predstavuje akúsi **negáciu plastickosti** historických slohov
- **farebnosť** je neobvyklá, uplatňujú sa **nové lomené farebné odtiene** → **farba** nemá funkciu budovania priestoru ale **má zdôrazňovať plochu**; na rozdiel od impresionistov boli biele a čierna znovu považované za farby
- **štylizácia** → hlavná tendencia secesnej tvorby (aj samotný pojem vznikol tu), snaha prekonať tradičnú ornamentiku historických slohov a obrátiť sa k prírodným tvarom
- secesia je veľmi dynamická (vlnovka ako základ ornamentu) a asymetrická (protiklad k historickým slohom)
- inšpiračný zdroj = organická príroda
- **gesamtkunstwerk** → secesia sa snažila vytvoriť jednotné umelecké dielov v ktorom sa by uplatnili všetky druhy umenia = prekračovala a stierala hranice medzi jednotlivými umeleckými druhmi
- **secesia = nový antihistorický sloh, vychádzajúci z prírody a jej organických foriem**
- každý formálny prvok secesného slohu má svoj **symbolický význam**: vlnovka - "prúd života"; ľalia - čistota a cudnosť; kosatec - mužský symbol; kália - ženský symbol; orchidea - ľudské neresti...
- obľúbený motív bola **žena**, ktorá bolo chápaná buď ako **svätica** a panna alebo **stelesnenie zla** (Kleopatra, Salome)
- **ženské vlasy** = fetiš secesných umelcov, okrem symbolických vyznení podporovali aj formálne znaky secesie (vlnovka, lineárnosť a dynamizmus)

ARCHITEKTÚRA

Anglicko

- **bolo kolískou secesie** → bola to najpriemyselnejšia zem Európy a v polovici 19. storočia tu prišlo k ideovej reakcii proti priemyslovej revolúcii - **John Ruskin** (1819-1900) hlásal **návrat k remeselnej výrobe** ako prostriedok proti priemyslu
- **William Morris** - žiak Ruskina, ktorý stál pri zrode **hnutia Art & Crafts** (Umenie a remeslá) - organizovali výstavy remeselných prác, architekti tohto hnutia usilovali o vytvorenie organickej architektúry
- prvým stelesnením tohto nového názoru bol dom pre W. Morrisa **Red House**, ktorý pre neho postavil architekt Philip Webb, kde spojil noegotické prvky s novým štýlom Art & Crafts

Španielsko

- druhým ohniskom secesie bola **Barcelona**, kde pôsobil jeden z najvýznamnejších architektov vôbec **Antoni Gaudí**
- Barcelona bola vtedy najbohatším mestom Španielska a zároveň centrom "duchovnej elity" - kultúrne a umelecké centrum

Antoni GAUDÍ 1852 - 1926

- vyučený kováč - kované mreže v jeho architektonických dielach hrajú veľkú úlohu
- vývoj jeho tvorby je typickým príkladom vývoja, ktorým prešli všetci jeho súčasníci - od historizmu (neoslohov) cez ranú secesiu, ktorú zakladal, prišiel k jej vrcholnému a neskorému obdobiu
- **vytvoril pôvodné a osobité dielo**, odlišné od všetkých slohových architektur minulosti a vtisol do neho secesný charakter
- objavil **nevidané tvary** a ich usporiadanie, **nové materiály** a ich využitie, **nové ozdobné motívy** a **konštrukčné princípy**
- staval prepychové domy a paláce v **Barcelone**
- vo svojom vrcholnom období po roku 1900 chápal architektúru ako prirodzene rastúcu organickú štruktúru - jeho diela pripomínajú prírodné útvary alebo živé tvory —> **Park Güell, 1900-1914** terasa vyvoláva predstavu obrovskej farebnej medúzy, obloženie terasy pestrými glazovanými kachličkami zase evokujú lesknúceho sa morského hada, ktorý skamenel
- **Casa Batló, 1905-1907, Barcelona**
 - vlniace sa krivky uvádzajú stavbu do pohybu - **dynamické pôsobenie**
 - priamky a uhly sú vylúčené - všetko je zaokrúhlené
 - zábradlie balkónov pôsobí dojemom masiek
 - strecha je pokrytá perleťovými škridlami, ktoré vyvolávajú dojem, že na nej pristál **drak**
 - interiér tvoria zvlnené steny
- **Casa Milá, 1905 - 1910, Barcelona**
 - do krajnosti tu rozvinul možnosti secesnej architektúry - **rytmický plynulý pohyb** tu ovláda pôdorys, priečelie aj výstavbu interiéru
 - **pôdorys je labyrintom** - ani v jednom poschodí sa neopakujú rovnaké miestnosti, nezhodujú sa poschodia nad sebou
 - podlahy sa pohybujú, volne na seba nadväzujú, evokujú **horský terén**
 - nepravidelnosť aj v detailoch - komíny na streche, zábradlie schodiska...
- **Sagrada Familia, po 1900, Barcelona**
 - Gaudího celoživotné dielo, žil prísny mnišským životom a jeho spoločnosť tvorili vysokí cirkevní hodnostári
 - svoje náboženské založenie vtisol aj architektonickým formám, ktorým dal mysticko-symbolický význam
 - zomrel skôr, ako bola stavba dokončená (zrazila ho električka a zraneniam neskôr podľahol); ešte stále sa na Sagrade pracuje
 - najprv ju začal stavať podľa pôvodného plánu architekta Villara, ktorý chrám navrhol v neogotickej tendencii (preto je krypta chrámu neogotická)
 - podľa vlastných plánov postavil priečelie priečnej lodi s portálom Narodenia Pána, na ktorom sa prelína vrcholná secesia s neogotickými prvkami; až do svojej smrti v r. 1926 sa zaoberal vežami, na ktorých sa vedľa secesných znakov objavujú aj rysy expresionizmu a kubizmu —> vyzerajú ako duté stavby termitov alebo bunky včelieho plástu vykladané farebnými doštičkami
- **význam Gaudího** najlepšie vystihol architekt Le Corbusier, keď ho prehlásil za jedného z "najväčších suverénov v architektúre"; jeho tvorčia **fantázia, vynaliezavosť** vo vytváraní nových konštrukcií, **tvaroch** a **dekoratívnych** prvkov je skutočne výnimočná
- ovplyvnil množstvo architektov, ktorí tvorili po 1. svetovej vojne

Gaudí - vizionár, ktorý predbehol dobu

Kde sa vlastne vzal mladík tesne po tridsiatke, ktorému zverili realizáciu monumentálnej stavby kostola, ktorý zostáva dodnes nedokončený napriek tomu, že práce na ňom trvajú už viac než tucet desaťročí? Antoni Gaudí sa narodil v chudobnej rodine v roku 1852 a už od útleho detstva trpel reumatizmom. Zato mal výborný zmysel pre detail a húževnatosť. Tá sa naplno ukázala už počas jeho štúdií na architektúre -- pri predkladaní projektu na bránu do cintorína v snahe vniesť do svojho výkresu čo najviac atmosféry nakreslil najskôr pohrebný voz. Tomu sa potom venoval tak detailne, že bol

nakoniec v deň odovzdania prepracovanejši než návrh samotného portálu. Tento spôsob práce sa stal neskôr pre jedného z najznámejších Španielov vôbec charakteristický, namiesto konštrukčných výkresov si robil na začiatku vždy len vizionárske skice. Výsledná podoba sa rodila priebežne počas osobnej prítomnosti a diskusií priamo na stavbe.

Než na architektonické nebo vyšla hviezda s menom Gaudí, mladý absolvent univerzity žil bohémskym životom. Prospechom práve nevyňikal, hoci to bol skôr dôsledok neschopnosti pedagógov rozhodnúť, či majú do činenia s excentrikom alebo originálnym autorom. V každom prípade, jeho asketické obdobie bolo v nedohľadne a to, že radšej nosil ošúchané topánky (nové mu vždy musel "rozchodiť" brat), sa dalo ešte chápať ako prejav praktickosti.

Niet dôvodov neveriť historickým prameňom, ktoré uvádzajú, že Barcelona Gaudího mladosti bola ideálnym miestom pre urbanistov s modernými nápadmi. Mesto expandovalo ekonomicky i priestorovo. Z dvadsiatich hektárov obytnej plochy sa čoskoro stalo dvesto, počet obyvateľov sa zoštvornásobil -- staré mestské hradby museli strhnúť, aby ustúpili novej zástavbe. Začínajúci architekt si vďaka mimoriadne priaznivým okolnostiam mohol starostlivo vyberať zákazníkov. Preto nie divu, že nemal príliš dôvod obzerať sa po práci mimo miesta svojich študentských čias. Popri nadväzovaní spoločenských stykov a dôkladnom štúdiu gotickej architektúry (na konci 19. storočia sa vo veľkom začal v celom umení návrat k stredoveku) sa v jeho duši naplno rozohorela hrdosť na svoj katalánsky pôvod. Tá dokonca zašla údajne až tak ďaleko, že robotníkom odmietol dávať pokyny v kastílskej španielčine a nebyť tlmočníkov, práca by sa značne skomplikovala.

V šťastnom období boli však netradičné architektonické nápady pre štát a mesto príliš náročné. Našťastie, v podstate už od svojich profesionálnych začiatkov mal Gaudí šťastie na veľkorysých a nadšených sponzorov (vtedy sa im hovorilo mecenáši). A to rovnako z radov vzrástajúcej sa buržoázie, ako i medzi vysokými cirkevnými hodnosťami. Nikdy nemal problém s dostatkom zaujímavých zákaziek. Posadnutosť prácou si však na druhej strane vybrala obeť v podobe staromládeneckého života.

Gaudí zomrel v roku 1926 smrťou, ktorá sa zvykne nazývať zbytočná. Pri pravidelnej prechádzke ho zachytila električka a vliekla ho niekoľko metrov. Niekoľkí taxikári odmietli naložiť skromne oblečeného starého muža v bezvedomí do auta. Slávny architekt, ktorého tvár však poznalo len niekoľko ľudí, sa dostal do nemocnice neskoro. Smútočný sprievod meral vyše kilometra a telesné pozostatky boli so súhlasom pápeža uložené do krypty v stavenisku kostola Sagrada Familia.

Bol to práve kostol Svätej rodiny, ktorý sa stal najväčším Gaudího projektom. V roku 1883 mu po nezhodách s jeho predchodcom (v ktorého ateliéri pracoval) bol zverený jeden z najambicióznejších stavebných projektov na území Barcelony. Kostol mal byť symbolom návratu k rodine -- tradičnej hodnote katolíckej cirkvi -- a súčasne akýmsi mementom nastupujúcej éry priemyselného rozvoja. Združenie ctiteľov svätého Jozefa vykupilo celý jeden blok domov, aby pri kostole mohlo vyrásť akési cirkevné sociálne centrum. Vtedy však ešte nikto, vrátane samotného autora, nemohol tušiť, že pôvodná idea sa rozrastie do podoby katedrály budúcnosti. Gaudímu sa ju nepodarilo dokončiť napriek tomu, že sa jej plne venoval posledných dvanásť rokov svojho života. Bolo to okrem avantgardného riešenia spôsobené aj dohodou, na základe ktorej sa kostol s ideou slúžiť pokániu musel financovať výlučne z milodarov (podľa legendy dokonca sám Gaudí niekoľkokrát obchádzal Barcelonu s klobúkom v ruke).

Čo sa týka štýlu, oveľa osobnejšie, než pri kostole Sagrada Familia rozostavanom svojím kolegom, sa Gaudí mohol prejavovať na iných objektoch. Všetky sa nachádzajú v Barcelone, ktorá sa tak stala jeho "večnou" expozíciou. Ak by sme chceli zhrnúť inšpiračné východiská najväčšej španielskej architektonickej hviezdy, boli by dva: gotika a príroda. Kým princípy gotických stavieb študoval už na škole, k riešeniam podľa prírody sa dostal postupne. "Chcete vedieť, kde som našiel svoj vzor? Rovný strom, na ňom sú konáre, na konároch ratolesti a na nich listy. A každá jednotlivá časť rastie harmonicky, veľkoryso odvtedy, keď ju stvoril umelec Boh."

Na jeho stavbách dodnes uchvacuje spôsob, akým dokázal využiť použité materiály (ako napríklad úlomky keramiky na lavičkách Güellovho parku), fantazijnosť riešení fasády a komínov na streche Casa Batlló a pred jedinečnosťou tvarov a gezirom interiérových nápadov na grandióznej Casa Milá musí okoloidúci človek jednoducho znehybnieť. Dom bez tradičného rohu s masívnymi stĺpmi a priečelím pripomínajúcim skôr niekoľko orlích hniezd vedľa seba než bežné ľudské obydlie chodia dodnes obdivovať zástupy odborníkov i obyčajných návštevníkov Barcelony. Je to absolútny vrchol Gaudího svetských stavieb. Kto sa zaujíma hlbšie o technické detaily Gaudího štýlu a o jednotlivé diela, nájde ich výstižne opísané vo výpravnej a precízne pripravenej monografii z pera nemeckého kritika Rainera Zerbsta (je dostupná aj v slovenčine).

Ak sa však zvykne tvrdiť, že vizionár nemyslí na detaily, tu máme do činenia s veľkou výnimkou. Gaudí bol architektom -- fanatikom, ktorý chcel mať kompletnú realizáciu svojich vízií pod maximálnou možnou kontrolou. Keď sa v roku 1914 rozhodol všetku svoju energiu venovať stavbe Sagrada Familia, na stavbe dokonca býval a dopodrobna každodenne s robotníkmi rozoberal jednotlivé riešenia. V jeho vnútri sa bila praktickosť konštruktéra s dušou slobodomyselného umelca. Namiesto vopred stanoveného plánu neustále priebežne vymýšľal a navrhoval nové varianty objektu počas výstavby. Spôsob práce, z ktorého by dostal infarkt nejaký stavbyvedúci, však dokázal ovplyvniť svojou charizmou a presvedčením. Vďaka tomu sa kostol ešte počas jeho života stal "národným záujmom". (stavba sa plánuje stihnúť do roku 2026, kedy uplynie 100 rokov od smrti architekta)

Belgicko

- Brusel ďalšie veľké európske stredisko secesie

- Victor Horta, 1861 - 1947

- zakladateľská osobnosť belgickej secesie
- jeho prínos spočíva v prenosení železa ako konštrukčného prostriedku z úžitkových stavieb na architektúru elegantného mestského domu a jeho premeny na prostriedok umeleckého výrazu
- **dom Tasselových v Bruselu, 1893** —> jedinečný secesný **gesamtkunstwerk** (spojenie všetkých umení), dôležitý motív železnej podpory, ktorý symbolizuje kvet prebieha a dotýka sa všetkého: sú z neho konzoly, zábradlia, cítiť ho aj na mozaike na podlahe, na strope... dynamika interiéru je prenosená aj na fasádu

Rakúsko

• vo Viedni boli hlavnými protagonistami nového slohu, okrem Gustava Klimta, architekt Otto Wagner a jeho žiaci na viedenskej Akadémii

• Otto Wagner 1841 - 1918

- najväčší viedenský architekt 19. storočia
- vyšiel z historizmu, ale postupne sa dostal k jednoduchým tvarom a jasnosti architektonických prvkov
- bol aj teoretik - vydal knihu o modernej architektúre, kde sa rozišiel s historizmom
- budova **Poštovej sporiteľni, 1906** - neskorá, geometrická fáza secesie, kde je potlačená ornamentálna výzdoba

MALIARSTVO

Henri de Toulouse-Lautrec (enri de tulus lotrek) 1864 - 1901

- pochádza zo starého vznešeného rodu, aristokrat - keď bol malý pri pádoch si zlomil obe nohy a tie mu potom prestali rásť, bol **mrzákom** = umenie sa stalo jeho jedinou možnosťou uplatniť sa
- od r. 1887 mal ateliér na **parížskom Montmartri**, kde sa často stretával s inými významnými maliarmi postimpresionistami, býva k nim aj radení svojou maliarskou tvorbou
- ako modelky si vyberal tanečnice a ženy z nevestinca —> v dielach zachytával nočný život a zábavy v parížskych tančiarňach
- v roku **1891** vytvoril **prvý litografický secesný plagát** pre Moulin Rouge, ktorý mal veľký úspech
- svojim štýlom a výberom tém sa podobá s Degasom; v nevestincoch a tančiarňach bol ako doma, čiže dokázal zachytiť ich atmosféru veľmi dôverne
- **patrí k zakladateľom secesnej grafiky** a plagátov v takej podobe v akej sa plagáty tvoria dodnes
- **TU** si môžete o maliarovi viac prečítať, trošku taký bulvár ale aj s obrázkami, tak keď vás zaujal isto pozrite

Gustav Klimt 1862 - 1918

- hlavný inšpirátor nového slohu vo Viedni
- jeho otec bol zlatník a pochádzal z Čiech; Klimt študoval na viedenskej Umeleckopriemyselnej škole
- prvé zákazky robil so svojim bratom Ernestom a spolužiakom zo školy - dekoratívne maľby vo viedenskom Burgtheater (dostali za ne aj vyznamenanie od Františka Jozefa I.)
- v roku 1897 založil spolu s 19 ďalšími umelcami Viedenskú secesiu ako opozíciu voči konzervatívnemu umeleckému viedenskému spolku
- mal záľubu v neobvyklých formátoch obrazov - úzky a dlhý obdĺžnik, štvorec...
- ľudská postava sa na jeho dielach premieňa na asymetrický ornament, vytvorený z množstva drobných ornamentov

- jeho ornamentika je zložená na geometrických tvaroch, štvorci, kruhu a špirále
- niektoré jeho diela zostali nepochopené aj na výstavách Viedenskej secesie
- v rokoch 1905 - 1908 si vytvoril svoj typický **“zlatý štýl”** → lineárna kresba je kombinovaná so štylizovanou plošnou skratkou, do ktorej sú prevedené všetky plastické tvary a ktoré prerastá dekor, jemné farebné tóny sa prelínajú so striebrom a zlatom, napr. **Portrét Adely Blochovej-Bauerovej, 1907; Bozk, 1908**
- po roku 1909 sa venoval prevažne návrhom pre umelecké remeslá, ktoré dlho čerpali inšpiráciu práve z jeho diela

Keď umelca inšpirujú ženy - GUSTAV KLIMT

Vedúca osobnosť viedenského modernizmu, spoluzakladateľ viedenskej secesie, vynikajúci maliar a dekoratívny architekt, ktorý sa stránil verejného života a ten svoj zasvätil umeniu. Gustav Klimt sa narodil na okraji Viedne (Baumgarten) 14. júla 1862, ako druhé zo siedmich detí. Rodičia patrili medzi chudobnú prístahovaleckú vrstvu. Otec, Ernst Klimt, pôvodom z Čiech, pracoval ako zlatník a rytec. Jeho matka, Anna Finsterová, pochádzala z Viedne a kedysi snívala o tom, že bude speváčka. Gustav vyrastal v biede. Otec nemal dosah na lukratívne zakázky, preto žili v neustálej neistote. Keď mal 12 rokov, zomrela mu 5-ročná sestra Anna. Kvôli nedostatku peňazí musel na určitú dobu vynechať aj školskú dochádzku. Spolužiaci sa mu vysmievali, že nemá ani poriadne nohavice. Útechu od všetkého hľadal v kreslení a svoj výrazný talent prejavuje už ako 14-ročný, kedy úspešne absolvuje prijímacie skúšky na Kunstgewerbeschule, viedenskú umelecko-priemyselnú školu. Krátko na to sa ku nemu pripojil aj brat Ernst. Vďaka ich nadaniu zakrátko získali svoje prvé zakázky (napr. interiér vily Hermes). Neskôr vytvorili tím s ďalším študentom – Franz Matschem. Okolo roku 1883 si spolu zakladajú vlastný ateliér a vytvárajú *Künstlercompagnie* (Umeleckú spoločnosť). Skupina mala už za krátku dobu toľko práce, že ju ani nestíhali. Nielen doma, cestujú napr. aj do Rumunska, kde pracovali v kráľovskom paláci Peleş. Klimt však cestovanie veľmi neoblubuje, máva z neho úzkostné stavy. Už po pár rokoch prichádza prestížna zakázka – výzdoba nového Dvorného divadla (Burgtheater). Stropné maľby nad schodišťom dokončili v roku 1888, kedy divadlo slávnostne otvorili. Mladí umelci len s obavou čakali, ako ich dielo Viedeň prijme. Ľudia však od krásy zatajili dych. Klimt dokonca prevezme z rúk cisára Zlatý kríž za zásluhy. Mal 26 rokov.

Objednávky sa hrnú ďalej, najmä na výzdobu oficiálnych budov. V roku 1890 sa Klimt venuje dekorácii schodov viedenského Múzea výtvarného umenia. O štyri roky neskôr predstavuje spolu s Matschem projekt stropných maľieb do haly viedenskej univerzity, ktorý porota prijíma. Aj napriek svojmu skromnému pôvodu sa rýchlo identifikuje s prostredím viedenskej inteligencie a strednej buržoázie. V rokoch 1891 – 1897 je členom združenia viedenských umelcov a ako zrelý tridsiatnik sa stáva kráľom viedenského umeleckého sveta. Jeho tvorba však nemá len priaznivcov. Koncom 90-tych rokov pracuje na sérii diel pre viedenskú univerzitu. Mal stvárniť filozofiu, medicínu a právo. Dielo „Filozofia“ oficiálne predstavil v roku 1900, reakcie boli rôzne, ale skôr negatívne. Klimt sa vo svojich výtvarných experimentoch totiž výrazne vzdaluje od vládnuceho akademizmu. Medicínu predstavuje o rok neskôr, na ktorú oficiálni predstavitelia reagovali pobúrenie. No a v roku 1903 dokončil Právo, na čo nasledovala vlna útokov a kritiky. Z kráľa sa stala čierna ovca rakúskej kultúrnej scény. Koloman Moser a jeho mecén a veľký obdivovateľ August Lederer, výrobca liehovín, zaplatili potrebnú sumu, aby Klimta zbavili záväzkov voči univerzite. Filozofiu si podľa niektorých zdrojov Lederer zavesil doma v salóne. Spolu s manželkou Serenou Ledererovou vlastnili najlepšiu zbierku Klimtových diel vo Viedni. Klimtovo meno sa v tomto čase objavuje už po druhýkrát na zozname kandidátov na miesto profesora Akadémie výtvarných umení, no Ministerstvo školstva (Ministry of Education) mu ho práve na základe silnej kritiky odmietlo udeliť. Na druhej strane sa Klimt stáva jedným z hlavných autorov zmien vo Viedni na prelome 19. a 20. storočia.

V roku 1898 Gustav Klimt spolu s 19 najtalentovanejšími viedenskými umelcami otvorili na Ringstrasse výstavný pavilón zasvätený novému výtvarnému hnutiu - secesii. Tento krok bol reakciou na frustráciu, ktorú zažívali viedenský umelci. Všeobecný vkus v umení totiž udávala hŕstka bohatých, ktorí preferovali historické, klasické umenie. Naopak umelci, ktorí sa dištancovali od oficiálneho Domu umelcov (Künstlerhaus), kde bol roky členom aj Klimt, sa zaujímali o diela Vincenta van Gogha či francúzskych impresionistov. Túžili po slobode a experimentoch. Viedeň bola v tomto smere striktná. Dokonca aj v obchodoch s umením odporúčali zákazníkovi určité diela, ktoré sa hodia k určitému nábytku. Nové spoločenstvo práve po takejto slobode túžilo. Aj preto napísal nad vstupnými dverami „Dobe jej umenie – umeniu jeho slobodu (autor Ludwig Helvesi).“ Napriek viedenskému akademizmu, štát poskytol budove pozemok a prispel subvenciami. Symbolom secesie sa

stal obraz *Nuda Veritas* (Nahá pravda) so Schillerovým citátom: „Ak nemôžete svojím umením potešiť všetkých, potešte aspoň niekoho. Snažiť sa potešiť všetkých je nemorálne.“ Budova Secesie bola v roku 1945 zničená bombardovaním. Skladovali sa v nej pneumatiky, ktoré zhoreli. Na oslavu svojho triumfu spravili umelci výpovednú fotografiu. Na fotke Gustav Klimt ako kráľ oblečený v dlhej maliarskej halene. Pri jeho nohách sedí Koloman Moser so zdvihnutým obočím. Jeden z umelcov fajčí, dvaja obyčajní remeselníci sa smejú. Fotka sa stala paródiou nadutých formálnych fotografií, ktoré zachytávali okuliarnatých prešedivých členov Akadémie.

Klimt sa nikdy neoženil, počas života mal však veľa krátkodobých vzťahov. Bol otcom troch nemanželských detí. Dve mal s Mizzi Zimmermannovou, ktorá mu stála ako modelka pre obraz „Nuda veritas“. Tretie dieťa mal s českou pradenou Máriou Ucickou. Syn Gustav Ucicky bol prominentnou osobou nacistického propagandistického filmu a počas okupácie sa snažil skúpiť čo najviac otcových plátien. Klimt napriek mnohým milostným dobrodružstvám spoznáva len jednu veľkú lásku – Emíliu Flögeovú. V roku 1891 sa jeho brat Ernst oženil s Helenou Flögeovou, dcérou bohatého obchodníka s cigarami. Manželstvo trvalo len 15 mesiacov. Po smrti otca v roku 1892 náhle umiera aj Ernst v dôsledku krvácania do pľúc. V tej dobe spoznáva švagrinú, Heleninu sestru Emíliu. Ich korešpondencia sa čiastočne zachovala, z čoho sa dozvedáme aj o ich vzťahu. Klimt píše Emílii dlhé ilustrované dopisy a zo štýlu a obsahu je cítiť závažnosť tohto vzťahu, ktorý pretrvá až do jeho smrti. Láska k nej však, podľa všetkého, nebola láskou zmyselnou. Klimt sa nijako nebráni telesným radostiam s inými ženami. Keď je unavený maľovaním nejakého portrétu, odloží štetec a ide kresliť do susednej izby, kde na neho vždy čaká jedna z modeliek. Od roku 1900 Klimt strávi každoročne niekoľko letných týždňov na usadlosti Flögeových na brehu jazera Attersee. Práve tu vytvorí svoje známe krajinomaľby.

Klimt portrétoval mladé viedenské ženy, mnohé z nich patrili k bohatej vrstve. Určite najznámejším z portrétov je obraz „Dáma v zlatom“, na ktorom stvárnil Adele Bloch-Bauerovú. Po 3 rokoch práce ho Klimt predstavil verejnosti v roku 1908. Adele mala vtedy iba 26 rokov a historici sa domnievajú, že žena na diele *Judita* (1901) ja taktiež Adele. Paralelne v roku 1907 dokončoval tiež dielo *Danae*. Počas okupácie sa portrét Adele dostáva do Belvederu. Prvá zmienka o zlatom portréte sa v katalógu Belveder objavil v zime 1941, odvtedy bol spolu s ďalšími Klimtovými dielami majetkom Rakúska. Až kým sa neobjavila právoplatná dedička, neter „zlatej Adele“, Mária Altmannová a o portrét svojej tety nerozpútala jeden z najslávnejších reštitučných sporov v histórii, ktorý napokon vyhrala. Dielo je momentálne vystavené v galérii Neue Gallery v New Yorku, kam ho v roku 2006 zakúpil kozmetický magnát Ronal S. Lauder za rekordnú sumu 135 miliónov dolárov (pozn. Picassovo dielo „Chlapec s fajkou“ bolo v roku 2004 najdrahšie vydraženým dielom za sumu 104,1 milióna dolárov). Osud tohto portrétu je podrobne opísaný v knihe „Dáma v zlatom“ od autorky Anne-Marie O'Connorovej.

Životopisci hovoria o dvoch stránkach Klimtovej povahy. Aj napriek svojej telesnej zdatnosti a humoru trpí nerovnými poruchami a často podlieha depresívnym náladám. Práve neustála umelecká tvorba mu zabezpečovala psychickú rovnováhu. V každodennom živote dodržiaval zaužívané zvyky, jeho pracovné návyky hraničili až s askézou. Každý večer odchádzal z ateliéru v rovnakú hodinu a vracal sa do domu svojich rodičov. Podľa slov jeho sestry jedol potichu a potom šiel skoro spať.

Spoločenského života sa veľmi nezúčastňoval, medzi cudzími ľuďmi sa cítil nesvoj a tak radšej tvoril. Keď sa však nachádzal medzi priateľmi, bol komunikatívny, veselý a príjemný. Počas svojho života nenamaľoval ani jeden autoportrét. Ako sám povedal: „Moju zvedavosť vzbudzujú skôr iné témy, zvlášť ženy. Som presvedčený, že ako človek nie som príliš zaujímavý.“

Okolo roku 1909 sa Klimt stretáva s Egonom Schielem. Vtedy 17-ročný Egon donesie Klimtovi svoje kresby a pýta sa, či má talent. Klimt odpovedá „Máte ho veľa, príliš veľa“. Stávajú sa priateľmi, až do smrti. V tomto období sa objavujú aj prvé príznaky syfilisu. V roku 1910 sa zúčastňuje deviateho Bienále v Benátkach, kde sa stretáva s veľkým úspechom. V roku 1917 Ministerstvo po štvrtýkrát zamieta jeho profesorské miesto, napriek tomu je menovaný za čestného člena viedenskej a mníchovskej Akadémie. No jeho zdravie sa zhoršuje. O niekoľko mesiacov neskôr, v januári 1918, dostáva porážku. Je prevezený do viedenskej nemocnice, ktorú postihla španielska chrípka a on je jej ľahkou korisťou. Zomrel 6. 2. 1918 vo veku necelých 56 rokov. Jeho posledné slová vraj boli „Pošlite pre Emíliu“ (pozn. Flögeovú). Pri jeho smrteľnom lôžku sedel Egon Schiele a nakreslil tri posmrtné skice tohto majstra. Klimt je pochovaný na cintoríne Hietzing vo Viedni.

Klimtove diela sú roztrúsené po viacerých krajinách. Mnohé z nich však môžeme obdivovať v neďalekej Viedni. V USA má najväčšiu zbierku Klimtových diel spomínaná galéria Neue Gallery, kde visí aj „zlatý portrét“. Žiaľ, veľkolepé diela *Medicína*, *Filozofia*, *Právo* zhoreli v roku 1945 na zámku Immendorf. Podľa všetkého v ohni zhorelo 11 Klimtových diel zo zbierky rodiny Lederer.

Alfons Mucha 1860 - 1939

- pochádzal z Čiech a usadil sa v Paríži, kde bol jedným zo zakladateľov parížskej secesie
- pochádzal z chudobnej rodiny a študoval vďaka podpore grófa u ktorého pracoval
- po roku 1889 sa v Paríži živil ilustráciami pre časopis a študoval na akadémii

- **koncom roka 1894 navrhol svoj prvý plagát pre Sarah Bernhardt** —> v Paríži sa s ním preslávil a zahájil s ním tvorbu svojich typických secesných plagátov = **úzku** pretiahnutý **formát**, stojaca žena vo výpravnom kostýme, **polkruhové pozadie** za hlavou, ozdobné **secesné písmo**, plošnosť, ornamentálna dekoratívnosť (pre S. Bernhardt tvoril plagáty 6 rokov)
- v podobnom štýle navrhoval aj plagáty a letáky pre obchodníkov, plagáty pre umelecké výstavy, nástenné kalendáre, divadelné programy...
- koncom 19. storočia navrhoval aj nábytok, príbory, šperky...
- v roku 1904 bol pozvaný do **USA**, kde vyučoval, vystavoval, maľoval a získali si amerického podnikateľa, ktorý financoval cyklus Slovánska epopej, ktorou chcel maliar zdôrazniť význam Slovanstva
- na tvorbu **Slovanskej epopeje** si na 18 rokov prenajal zámok v západných Čechách a namaľoval 20 plátien, ktoré postupne predával mestu Praha —> uplatňuje v nich secesnú dekoratívnosť a harmonicky spája symboliku s opisnosťou